

หนังสือพิมพ์ไทย เงื่อนไขและบทบาทหน้าที่

หนังสือพิมพ์ไทย

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีมาก่อน และเป็นสื่อมวลชนที่เป็นธุรกิจ เอกชน ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของสื่อมวลชนประเภทนี้ ในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ สำหรับประเทศไทย ยุคเริ่มต้นของระบบสื่อสารมวลชนไทยก็คือสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งมีการออกหนังสือพิมพ์ฉบับแรก คือ บางกอกเรคอร์ดเดอร์ (Bangkok Recorder) พิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และมีหนังสือพิมพ์อีกหลายฉบับออกตามมา หนังสือพิมพ์ดังกล่าว เป็นหนังสือพิมพ์ที่ออกโดยชาวต่างประเทศทั้งหมด เนื้อหาส่วนใหญ่ก็เกี่ยวข้องกับศาสนา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงมีหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่ออกโดยคนไทยคือ "หนังสือราชกิจจานุเบกษา" แต่ก็ เป็นหนังสือสำหรับแจ้งข่าวทางราชการ มิใช่เป็นหนังสือพิมพ์อย่างแท้จริง จากการศึกษาของ ดร. ศิริชัย ศิริกายะ ต่อหนังสือพิมพ์ในยุคต้นนี้เห็นว่าหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ก็คือ การรายงานข่าวคราวของความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนหน้าที่อื่นๆ เช่น การเป็นปากเสียงแทนประชาชน การให้ความรู้ การบันเทิง และการบริหารธุรกิจเป็นเพียงหน้าที่รองเท่านั้น (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2525 : 100)

สมัยรัชกาลที่ 5 นิทานและสารคดีเป็นลักษณะใหญ่ของหนังสือพิมพ์ทั้งนี้เพราะหนังสือที่ออกส่วนใหญ่เป็นประเภทหมายเหตุ และวารสาร ข่าวสดจึงมี

น้อยหรือไม่มีเลย แต่สมัยรัชกาลที่ 5 นั้น มีหนังสือพิมพ์รายวันออกแล้วถึง 17 ฉบับ ในยุคต้นรัชกาลที่ 5 เป็นหนังสือพิมพ์ฝรั่งแทบทั้งสิ้น ฝรั่งจึงเสนอข่าวสดและโฆษณา คนไทยเสนอนิทานนวนิยาย ศิลปะ วรรณคดี ประเภทหลังเด่นกว่า เพราะมีมากกว่า แต่พอปลายรัชกาล ฝรั่งหมดความหมายไปในส่วนที่คนไทยเป็นเจ้าของในระยะแรก ๆ คนที่คุมสื่อมวลชนในสมัยรัชกาลที่ 5 ก็คือ เจ้าพระวงศ์เจ้านาย แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้หวังที่จะขายอย่างเดียว เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีเงิน มีฐานะทางสังคมดีอยู่แล้วจึงต้องการที่จะแสดงภูมิปัญญาของเขาต่อสังคมด้วย มิได้มุ่งที่จะขายเพียงอย่างเดียวเป็นเรื่องของความรู้ เป็นเรื่องของปราชญ์ จะเห็นว่าในช่วงนี้มีนักหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะทุนน้อย แต่มีอุดมการณ์สูงเข้ามาเป็นระยะ ๆ

ในสมัยรัชกาลที่ 6 หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพ และกลายเป็นอาชีพสำหรับผู้สนใจมากขึ้น มีจำนวนผู้อ่านมากขึ้น และอิทธิพลของหนังสือพิมพ์เริ่มมีมากขึ้น และขยายกว้างขวางขึ้นกว่าที่เคยเป็นมา เพราะหนังสือพิมพ์ไม่ได้จำกัดเพื่อชนกลุ่มน้อยอีกต่อไป เทคนิคการพิมพ์ดีขึ้นกว่าเดิม และมีผู้ตระหนักในอำนาจและหน้าที่ของสื่อมวลชนมากขึ้น ตลอดจนจนถึงการใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมืองตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 มาแล้วจนถึงรัชกาลที่ 6 นี้ รัฐบาลได้อาศัยหนังสือพิมพ์เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนรัฐบาล โดยให้พระคลังข้างที่เป็นผู้ออกหนังสือพิมพ์ไทยให้มีบทบาทในการเสนอข่าวสารของทางราชการต่อประชาชน โดยเฉพาะการตีพิมพ์บทพระราชนิพนธ์ทางการเมืองของรัชกาลที่ 6 เป็นประจำ

นับตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงต้นสมัยรัชกาลที่ 7 กิจการหนังสือพิมพ์ได้เติบโตขึ้นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 7 หนังสือพิมพ์ได้มีบทบาทสำคัญในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล และการเสนอแนวความคิด

ประชาธิปไตยให้แก่สังคม เนื่องจากในต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว มีเหตุการณ์ทางการเมืองหลายประการ มีส่วนช่วยให้หนังสือพิมพ์เริ่มมีบทบาทมาก และอิทธิพลต่อความคิดของประชาชน เช่น ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ การปลดข้าราชการ ทำให้ปัญญาชนในสมัยนั้นมีโอกาสชี้ให้เห็นความบกพร่องของระบบการปกครองแบบเก่าผ่านทางหนังสือพิมพ์ให้ประชาชนเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น

หนังสือพิมพ์ไทยในช่วง 2475-2500 อยู่ภายใต้อิทธิพลของนักเขียนกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มอาวูโส และกลุ่มหนุ่ม กลุ่มศักดินา กลุ่มเสรีนิยม โดยผ่านความคิดแบบชาตินิยม หนังสือพิมพ์ในยุคนี้มีลักษณะค่อนข้างถูกกดขี่ภายใต้กฎเกณฑ์บังคับหลายประการ แต่ก็ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในหลายกรณี เช่นกรณีเรียกร้องดินแดนในอินโดจีนและในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สองจึงมีความรับผิดชอบพอสมควร แม้ใช้เสรีภาพ แต่หน้ากระดาษส่วนใหญ่หันไปหาเรื่องไร้สาระเพื่อหลบเผด็จการ ทั้งนี้ยังมีคนดีที่พยายามรักษาฐานะและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ แต่การเมืองในช่วงนี้เป็นการเมืองที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงระบบ และอยู่ในช่องทางเผด็จการ การแย่งชิงอำนาจทางการเมืองและสงครามโลกภาวะของหนังสือพิมพ์จึงกว้างไปตามสภาพทางการเมืองด้วย

ก่อน 14 ตุลาคม 2516 หนังสือพิมพ์ไทยต้องอยู่ภายใต้กฎหมายประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 17 ภายใต้กฎหมายเผด็จการฉบับนี้หนังสือพิมพ์ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2501 อยู่ในลักษณะพิกลพิการไม่มีหนังสือพิมพ์เกิดใหม่ต่อเหตุการณ์บ้านเมืองหงอยเหงานงาชบเซา ชาวที่ขึ้นมาแทนที่กลายเป็นชาวยุโรปเร่ร่อนหนังสือพิมพ์กลับมาเสรีภาพมากที่สุดก็ช่วงตั้งแต่ 14 ตุลาคม 2516 - 6 ตุลาคม 2519 หลัง 6 ตุลาคม 2519 หนังสือพิมพ์ก็ต้องอยู่ภายใต้ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42 (สำเนา คำพะอู, 2532: 19-20) และ

ปร. 42 นี้ เพิ่งมีการยกเลิกไปในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2533 หลังจากที่หนังสือพิมพ์ได้มีการรณรงค์ให้มีการยกเลิกกฎหมายฉบับนี้มาเป็นเวลายาวนาน

### บทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไทย

1. เบื้องต้นที่เกิดมีหนังสือพิมพ์ในไทยโดยเจ้าของชาวต่างประเทศ หนังสือพิมพ์ไทยก็มีบทบาทในการให้ความรู้แก่ประชาชนและเป็นตัวกลางสื่อสารจากประชาชนถึงผู้ปกครอง ในเรื่องราวร้องทุกข์ความเดือดร้อนต่าง ๆ แต่รัฐบาลในสมัยนั้น (รัชกาลที่ 4) ยังไม่ยอมรับบทบาทของหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาลและประชาชนด้วยเหตุที่หนังสือพิมพ์ยังเป็นกิจกรรมใหม่และรัฐบาลยังเคยชินต่อการออกคำสั่งให้ประชาชนปฏิบัติตามมากกว่าจะรับฟังคำเสนอ ตัวอย่างพระราชดำรินี้ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงทรรศนะนี้ได้ (พรภิรมณ์ เอี่ยมธรรม, 2520: 5)

...หนังสือพิมพ์ที่ลงเป็นไทยนั้น เมื่อว่าถึงการเมื่อนี้ก็มีแต่บ่นติเตียนทั้ง นั้น ไม่ว่าจะดี ตั้งแต่เจ้าแผ่นดินลงไปถึงเสนาบดีแลขุนโรงขุนศาล ถูกนิทาทังนั้น แทบทุกฉบับ ถาอย่างหนึ่งมีแต่แคะแต่ยุให้เสียเงินทองสร้างนั้น ทำนี้ สิ่งให้ ลงทุนทำทางรถไฟ ให้ใช้เตเลแกรฟเข้าซากเข้าชี้ไป...

2. มาในสมัยรัชกาลที่ 4 ต่อรัชกาลที่ 5 เนื่องจากหนังสือพิมพ์ไทยอยู่ในการควบคุมของเจ้าของซึ่งเป็นขุนนางและเจ้านายและเป็นระยะเริ่มต้นบทบาทของหนังสือพิมพ์จึงออกมาในลักษณะเป็นกระบอกเสียงของฝ่ายปกครองด้วยกันแสดงภูมิปัญญาถกเถียงกันทางความคิด การให้ความรู้ นับเป็นครั้งแรกที่รัฐบาล

เห็นถึงความจำเป็นในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนโดยทางอื่นนอกจากออกคำสั่ง

3. ในสมัยรัชกาลที่ 5 ต่อรัชกาลที่ 6 บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์เป็นการให้ความรู้แก่ผู้อ่านและทำหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งคือการวิพากษ์วิจารณ์สังคม ดังเช่น งานของ ก.ศ.ร. กุหลาบและเทียนวรรณ นอกจากนี้ยังมีการใช้หนังสือพิมพ์ในการเป็นกระบอกเสียงทางการเมือง เริ่มมีการตั้งหนังสือพิมพ์และแสดงตัวเป็นฝ่ายเดียวกับฝ่ายปกครองอย่างเปิดเผย จึงมีการต่อสู้ระหว่างหนังสือพิมพ์ที่เป็นปากเสียงของรัฐบาลและหนังสือพิมพ์ของเอกชนอย่างจริงจัง หนังสือพิมพ์ในยุคนี้เจ้าของมีทั้งขุนนาง เจ้านายและเอกชน รัชกาลที่ 6 เองก็ใช้หนังสือพิมพ์เพื่อสื่อสารถึงประชาชนทั้งเป็นการให้ความรู้ การสอดใส่อุดมการณ์และชี้แจงงานของรัฐบาลตลอดจนถึงเรื่องเชิงบันเทิงคดี

4. บทบาทหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 7 หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่เป็นตัวกลางให้เกิดการถกเถียง และต่อสู้ทางความคิดระหว่างการปกครองแบบเก่ากับการปกครองระบอบประชาธิปไตย หนังสือพิมพ์ได้แสดงบทบาทที่สำคัญในการฟื้นฟูฐานความคิดประชาธิปไตย และกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวที่จะเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมากขึ้น

5. หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เป็นยุคหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงทำให้รัฐบาลต้องควบคุมสื่อมวลชนเป็นพิเศษ ประกอบกับการเมืองหลังจากนั้นเป็นการต่อสู้แย่งชิงอำนาจและมีลักษณะค่อนข้างเผด็จการ ฉะนั้นบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ก็จะผันแปรไปตามแรงกดดัน โดยรวมก็คือหนังสือพิมพ์สามารถทำหน้าที่ได้เพียงเป็นผู้ส่งสารและมีบทบาท

ในด้านความบันเทิงมากกว่าการที่จะทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาล หนังสือพิมพ์สามารถแสดงความคิดเห็นจนถึงขั้นที่มีผลในการเปลี่ยนแปลงความตั้งใจในการดำเนินงานของรัฐบาลจริง ๆ น้อยครั้งมาก หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพอย่างมากที่สุดและแสดงถึงควมมีวุฒิภาวะก็คือหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

6. หนังสือพิมพ์ ในช่วงประมาณ 15 ปีหลังนี้ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสูงในด้านการแข่งขันเชิงธุรกิจ โดยธุรกิจหนังสือพิมพ์ได้ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาทั้งด้านองค์กร บุคลากร และเทคโนโลยีการพิมพ์การสื่อสาร ในด้านองค์กร มีการจัดองค์กรอย่างเป็นระบบ และโดยส่วนใหญ่ นายทุนซึ่งเป็นเจ้าของกิจการหนังสือพิมพ์ มักจะมีธุรกิจอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย และแม้จะเป็นธุรกิจการพิมพ์เพียงอย่างเดียว หากแต่ธุรกิจการพิมพ์นั้น ก็จะมีการแตกแขนงสิ่งพิมพ์ออกไปในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ที่มีนักรการเมืองเป็นนายทุนก็ยังมีหลงเหลืออยู่ ในด้านเทคโนโลยีไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีการพิมพ์ หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ สำหรับนักข่าวและสำนักพิมพ์ ได้มีการนำมาใช้จนผู้รับสารสามารถสัมผัสได้ถึงความเร็วของข่าวสาร ทั้งนี้ก็เป็นไปเพื่อการแข่งขันทางธุรกิจเป็นหลัก ประกอบกับปัจจุบันเป็นโลกของข่าวสารซึ่งมีการไหลเวียนของข่าวสารจำนวนมากมายและรวดเร็วมากที่สุดท้ายคือด้านบุคลากร หากวัดมาตรฐานของบุคลากรจากการศึกษา ในปัจจุบันวงการหนังสือพิมพ์มีบุคลากรที่จบในระดับอุดมศึกษา จำนวนมากมายหลายเท่าเมื่อเทียบกับในอดีต

มีคำถามว่าการพัฒนาขององค์กรและเทคโนโลยีหมายถึง การพัฒนาของข่าวสารหรือของหนังสือพิมพ์ด้วยหรือไม่ ในขณะที่การทำข่าวเป็นเรื่องของการทำธุรกิจ ซึ่งมีเงินทุนหลายร้อยล้านบาทเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และการที่มาตรฐานการศึกษาของ บุคลากรในวงการหนังสือพิมพ์ที่สูงขึ้น นั้นจะหมายถึง

พัฒนาการด้านคุณภาพ และจรรยาบรรณสูงขึ้นด้วยหรือไม่ซึ่งเมื่อรวมความแล้วจะไปแสดงออกที่บทบาท หน้าทีของหนังสือพิมพ์โดยรวม โดยที่ยังมีการศึกษาน้อยมากในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ช่วงเวลาประมาณ 15 ปี หลังมานี้ คือช่วง หลัง ปี พ.ศ. 2516 และการศึกษานี้ ก็ได้ศึกษาครอบคลุมถึงบทบาทหน้าที่โดยรวมของหนังสือพิมพ์จึงอาจพอกล่าวได้เป็นเพียงข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์ นักหนังสือพิมพ์ทั้งที่มีอาวุโส และที่เป็นคนรุ่นใหม่ ดังต่อไปนี้

1. ในด้านการทำข่าวกลายเป็นเรื่องของการแข่งขันทางธุรกิจ มีพัฒนาการต่าง ๆ ด้านระบบงานและเทคโนโลยี จะหมายถึงว่ามีพัฒนาการทางด้านข่าวสารหรือไม่ เมื่อเป้าหมายของหนังสือพิมพ์ มุ่งที่จะขายมากกว่าอุดมคติของการทำหน้าที่ด้านสื่อมวลชน จากคำถามนี้ยังมีความหวังในด้านบวกจากคำตอบของนักหนังสือพิมพ์เองว่า ปัจจุบันด้วยเหตุผลในการแข่งขัน ก็มีใช้ว่า หนังสือพิมพ์จะเสนออะไรออกไปได้โดยไม่มีคุณภาพ เมื่อมาถึงจุดนี้ ตัวคุณภาพก็เป็นจุดขายเหมือนกัน คือเป็นประเด็นที่จะต้องคำนึงถึงในแง่ของการแข่งขันเพื่อแย่งผู้ซื้อ เช่นกันหนังสือพิมพ์ที่ไม่มีคุณภาพในแง่ของข่าวสาร ก็จำเป็นต้องปรับตัวเหมือนกันมิเช่นนั้นก็จะแข่งขันกับเขาไม่ได้ คำกล่าวนี้ก็พอจะมีตัวอย่างให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมอยู่บ้างคือ การเสนอข่าวการเมือง และสาระเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ มีการนำมาถกเถียงตามหน้าหนังสือพิมพ์ ที่โดยปกติเล่นแต่ข่าวเบา ๆ มากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐในปัจจุบันมีทีมข่าวการเมืองซึ่งพยายามนำเสนอและวิเคราะห์ด้วยภาษาและรูปแบบการอธิบายที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายของหนังสือพิมพ์ที่เป็นชาวบ้านธรรมดาและในกรณีสรุปข่าวหน้าหนึ่งนำเสนอข่าวกรณีพระประจักษ์กับการอนุรักษ์ป่าและความเดือดร้อนของชาวบ้านที่ได้รับจากโครงการทำกินให้ราษฎรผู้ยากไร้ (คจก.) ไทยรัฐเสนอข่าวที่หนัก และซับซ้อนน้อยอย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำ

เสนอ อย่างมีพลังในการให้ผู้อ่านเข้าใจถึงประเด็นปัญหาและสภาพที่แท้จริงที่เกิดขึ้น

2. การพัฒนาด้านบุคลากรในเรื่องของมาตรฐานทางการศึกษาในแง่ของวิชาชีพการสื่อสารมวลชนจะหมายถึงด้วยหรือไม่ว่า มีพัฒนาการด้านคุณภาพ และจรรยาบรรณของบุคลากรด้วย อันนี้คงยังไม่อาจสรุปได้ แต่มีข้อสังเกตในด้านลบอยู่ 3 ประการ คือ

ก. การขยายตัวทางธุรกิจและการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นทำให้หน่วยธุรกิจต้องมีปฏิสัมพันธ์กับนักหนังสือพิมพ์มากขึ้น ในแง่ของการพึ่งพาทางด้านประชาสัมพันธ์หรือในกรณีของผู้มีอำนาจทางการเมืองการทหาร หรือข้าราชการก็ตาม ที่ต้องการผูกมิตรกับสื่อมวลชน ทำให้เกิดการให้ประโยชน์กันขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์ในยุคนี้มีเครื่องล่อใจมากขึ้น

ข. ในแง่ของการเติบโตทางเศรษฐกิจก็ทำให้นักหนังสือพิมพ์มิได้มีอาชีพนักหนังสือพิมพ์อย่างเดียว มีการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเล่นหุ้น เป็นต้น

ค. นักหนังสือพิมพ์รุ่นใหม่กับนักหนังสือพิมพ์รุ่นเก่าต่อกันไม่ติด อันเนื่องมาจากสภาพสังคมและสภาพการทำงานที่เปลี่ยนไป ทำให้เกิดช่องว่าง จึงไม่เกิดการซึมซับในแบบอย่าง ทศนคติ หรืออุดมคติของนักหนังสือพิมพ์รุ่นก่อน ซึ่งต่างจากในอดีตที่จะฝึก ๆ กันขึ้นมา มีความใกล้ชิด มีการซึมซับสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวไว้เป็นรุ่น ๆ



## เงื่อนไขและการควบคุม

การควบคุมเป็นเงื่อนไขการดำเนินงานบทบาทหรือการทำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การควบคุมตัวเอง เป็นการควบคุมตัวเองโดยคำนึงถึงจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ซึ่งผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ พึงปฏิบัติ ไม่ใช่กฎหมาย เป็นเรื่องของศิลปะ หรือคติเตือนใจ จึงเป็นเรื่องของจิตสำนึกของนักหนังสือพิมพ์แต่ละคนจึงการกำกับด้วยจรรยาบรรณอาจไม่สมบูรณ์พอ จึงได้มีการจัดตั้งเป็นองค์กรทางวิชาชีพขึ้นเพื่อกำกับจรรยาบรรณอีกโสดหนึ่งทีเรียกกกันว่า "สภาการหนังสือพิมพ์" ซึ่งประเทศไทยยังไม่มืองค์กรลักษณะนี้ แต่มีการกำหนดจรรยาบรรณของนักหนังสือพิมพ์ไว้โดยสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยไว้ว่า (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533:253 )

- การส่งเสริมการรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของหนังสือพิมพ์เสรีภาพอันมีความสำคัญเหนืออื่นใดสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์

- การเสนอข่าว ภาพ หรือการแสดงความคิดเห็นต้องเป็นไปด้วยความสุภาพ สุจริต ปราศจากความมุ่งหวังประโยชน์ส่วนตนหรืออามิสสินจ้างใด ๆ

- การเสนอข่าวต้องเสนอแต่ความจริง พึงละเว้นการต่อเติมเสริมสร้าง หากปรากฏว่าข่าวใดไม่ตรงต่อความจริงต้องรีบแก้ไขโดยเร็ว

- การที่จะให้ได้ข่าว ภาพ หรือข้อมูลอย่างดี ๆ มาเป็นของตน ต้องใช้วิธีการที่สุภาพและซื่อสัตย์

- ต้องเคารพต่อความไว้วางใจที่ได้รับมอบหมายจากการปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพของตน

- ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยถือเอาสาธารณประโยชน์เป็นสำคัญ

ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือหมู่คณะโดยมิชอบ

- ต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการบั่นทอนเกียรติคุณของวิชาชีพ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมอาชีพ

อย่างไรก็ตามในเรื่องของจรรยาบรรณ หรือการแสดงบทบาททำหน้าที่ของหนังสือพิมพ์เพื่อให้เป็นไปตามจรรยาบรรณที่ยึดถือ ก็มีเงื่อนไขอยู่เหมือนกัน ในกรณีของสังคมไทย มีข้อจำกัดที่เกิดจากปัจจัยสี่ประการสำหรับวงการหนังสือพิมพ์ปัจจุบัน คือ

ประการแรก เจ้าของหนังสือพิมพ์หรือนายทุนที่ให้การ สนับสนุนหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งๆจะมีอิทธิพลต่อนโยบายและการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ อย่างเช่น นายกำพล วัชรพล เจ้าของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมีอำนาจที่จะกำหนด การเสนอข่าวและบทความให้เป็นไปในแนวทางที่ตนต้องการได้ อย่างเช่น การเสนอข่าวในกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกระบวนการแต่งตั้งประธานศาลฎีกา ปี พ.ศ. 2534 หรือหนังสือพิมพ์สยามรัฐ หาก พล.ต. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้ก่อตั้งมีพรรคชนะต่อประเด็นทางการเมืองใดประเด็นหนึ่งอย่างแน่ชัด เป็นอย่างไร การเสนอข่าวและบทความของคอลัมนิสต์ของหนังสือพิมพ์ก็มักจะมี ความเห็นสอดคล้องกันไป หรือหนังสือพิมพ์ฉบับซึ่งมีนักรการเมืองเป็นนายทุนอยู่ ก็จำเป็นที่จะต้องลงข่าวที่สอดคล้องกับพรรคเนทางการเมืองของนักรการเมืองผู้นั้น เป็นต้น

ประการที่สอง ธุรกิจที่มีเจ้าของเดียวกับเจ้าของหนังสือพิมพ์ หากมีข่าวสารใดที่จะเป็นผลเสีย หรือข้อเท็จจริงที่จะเป็นผลลบต่อกิจการนั้น ๆ หนังสือพิมพ์ซึ่งสังกัดในบริษัทเดียวกัน หรือมีเจ้าของเดียวกัน ก็ไม่สามารถลง

ข่าวได้ หากข่าวนั้นจะทำให้เกิดผลเสียหายแก่กิจการ

ประการที่สาม ทำนองเดียวกันกับประการที่สอง คือ รายได้ใหญ่ของหนังสือพิมพ์คือการมีผู้มาลงโฆษณาจึงเป็นข้อจำกัดของการเสนอข่าวที่จะเป็นผลลบหรือเกิดความเสียหายต่อยอดขายสินค้านั้น ๆ เช่น การลงข่าวเกี่ยวกับโทษของผงชูรสที่มีต่อหญิงมีครรภ์ ในขณะที่ได้รับโฆษณาจากสินค้าตัวนี้ ก็อาจถูกถอนโฆษณาได้เช่นกัน

ประการที่สี่ หากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ไปกระทบถูกผู้มีอำนาจทางการเมือง และผู้มีอำนาจเกิดความไม่พอใจขึ้นมา ก็อาจจะใช้วิธีควบคุมหนังสือพิมพ์ผ่านทางธุรกิจที่มีเจ้าของเดียวกับหนังสือพิมพ์นั้น ๆ แทนการบีบหนังสือพิมพ์โดยตรง เช่น อาจใช้อิทธิพลต่อหน่วยงานของรัฐไม่ให้ความสะดวกกับกิจการนั้น หรือใช้ข้อจำกัดบางอย่างหรืออื่น ๆ เป็นต้น

ดังที่กล่าวแล้วแม้มีการกำหนดจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันทางสากลแล้วก็ตามแต่ก็ยังไม่เพียงพอเมื่อวงการหนังสือพิมพ์ได้ขยายกว้างขวางขึ้น มีคนที่เข้ามาในวิชาชีพจำนวนมากขึ้น จึงจำเป็นต้องเสริมด้วยการควบคุมดูแล โดยองค์กรเพิ่มเติมให้เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนว่าการควบคุมด้วยการควบคุมด้วยจรรยาบรรณแต่เพียงอย่างเดียว แต่สำหรับประเทศไทยสภาการหนังสือพิมพ์ยังไม่สามารถจัดตั้งขึ้นได้ เนื่องจากรัฐบาลยังไม่มีมติความเชื่อถือนิวเคลียร์ และความรับผิดชอบของนักหนังสือพิมพ์จึงยังไม่ยินดีให้มีการควบคุมกันเองด้วย สภาหนังสือพิมพ์ซึ่งก็เป็นเรื่องที่นักหนังสือพิมพ์ยังทำการต่อสู้อยู่ตลอดทุกรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

2. ฉะนั้นในด้านการควบคุมหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยจึงควบคุมด้วยกฎหมายและคำสั่งต่าง ๆ หลายฉบับ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิทธิ และเสรีภาพของหนังสือพิมพ์อยู่เสมอในบทบัญญัติ กฎหมายที่มีข้อบังคับเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและการควบคุมหนังสือพิมพ์ที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติการพิมพ์พุทธศักราช 2484 อันเป็นกฎหมายควบคุมหนังสือพิมพ์โดยตรงนั้นมีบทบัญญัติในมาตรา 34, 35 และ 36 ซึ่งเป็นการให้อำนาจอธิบดีกรมตำรวจเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ห้ามการโฆษณาเกี่ยวกับราชการทหาร หรือการเมืองระหว่างประเทศ และในยามที่ประเทศมีเหตุฉุกเฉินหรือภาวะสงคราม อธิบดีกรมตำรวจมีอำนาจสั่งให้หนังสือพิมพ์ส่งข่าวหรือข้อความไปตรวจก่อนการตีพิมพ์นอกจากนั้นยังมีบทบัญญัติที่ว่าด้วยการขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ฯลฯ เดิมที่มี พร. 42 อีกฉบับที่ถือเป็นคำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินที่จำกัดสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ แต่ปัจจุบันคำสั่ง พร. 42 นี้ ได้ถูกยกเลิกไปแล้วปัญหาของคำสั่งเหล่านี้คือมักมีข้อห้ามอันกว้างขวางครอบคลุมจักรวาลจนเป็นช่องว่างให้เจ้าหน้าที่หรือรัฐบาลเอาผิดกับหนังสือพิมพ์ได้ในหลาย ๆ กรณีที่เป็นเพียงความไม่พอใจ ส่วนบุคคลของผู้นำทางการเมืองในขณะนั้น ๆ เท่านั้น เช่น สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ดังที่ ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล เคยกล่าวไว้ (สมเกียรติ อ่อนวิมล, 31 : 72)

...ส่วนมากเป็นข่าวการเมือง ข่าวการเมืองของฝ่ายตรงข้าม และเป็นฝ่ายค้านหรือรัฐบาลก็แล้วแต่ แต่ถ้าตรงข้ามกับนายกก็โดนตัด พวกที่ตรงข้าม กับนายกอาจจะเป็นรัฐบาลด้วยกันก็ได้ข่าวอะไรที่ทำให้นายกไม่สบายใจอันนั้นจะโดนแบน...

อย่างไรก็ตามในยามปกติธรรมดา หนังสือพิมพ์ไทยเป็นสื่อมวลชนที่มีเสรีภาพมากที่สุดแห่งหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศ

กำลังพัฒนาอื่น ๆ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน แต่เมื่อดูจากภายในบริบทของสังคมการเมืองไทยแล้ว รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจทางการเมืองของไทยมีแนวโน้มที่จะต้องการควบคุมหนังสือพิมพ์ไว้ เนื่องจากค่อนข้างมีภาพที่เป็นลบต่อความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นทรศนะปกติของผู้มีอำนาจในรัฐราชการที่ไม่ต้องการให้มีสิ่งใด ๆ มาเปิดระบบที่ตนจงใจปิดเอาไว้ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่จะมีกฎหมายออกมาควบคุมหนังสือพิมพ์อยู่เป็นระยะ ไม่ควบคุมโดยตรงก็โดยอ้อมคือมีกฎหมายคอยกำกับเอาไว้ ใ้หนังสือพิมพ์ต้องควบคุมตัวเองเอาไว้ ดังเช่นคำริในการร่าง พรบ. ว่าด้วยเรื่องหมิ่นประมาทที่กำหนดโทษปรับเบื้องต้นไว้สูงนับล้านบาท ของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน

อย่างไรก็ตามในอีกด้านหนึ่งหนังสือพิมพ์ก็ได้ใช้เสรีภาพโดยให้หมายถึงอิสระในการที่จะเขียนและตีพิมพ์ข้อความซึ่งมีลักษณะเป็นการใช้ภาษาที่สร้างอารมณ์ หรือชี้นำมวลชน ชักจูงใจ ดึงดูดใจ และสร้างความประทับใจ ด้วยการใช้ภาษาแบบย่อใหญ่ ระหว่างภาษาเขียน ภาษาพูด ภาษาชาวบ้าน ภาษาตลาด และภาษาใบ้ (ช่องว่างระหว่างบรรทัดซึ่งให้ความเข้าใจโดยไม่ต้องเขียน) [วันดี ทองงอก, 2534 : 2-4] ซึ่งจะเห็นได้จากเนื้อหาในด้านการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ผู้บริหารประเทศ ตลอดจนเนื้อหาประเภทข่าวสังคมการเมืองในหนังสือพิมพ์ประเภทแนวนิยม (popular newspaper) ต่าง ๆ แทบทุกฉบับ ลักษณะเช่นนี้ อาจสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการเสนอเนื้อหาและแนวคิดตลอดจนทรศนะที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในเชิงเร้าอารมณ์ (sensatioanl) ที่มากเกินไป แต่ในขณะเดียวกันก็อาจใช้เป็นเครื่องมือในการกำหนดวาระพิจารณาในเรื่องบางเรื่องอย่างได้ผล หรือในอีกด้านหนึ่งก็อาจเป็นการหลีกเลี่ยงที่จะวิพากษ์วิจารณ์ผู้มีอำนาจหรือรัฐบาลอย่างตรงไปตรงมา เนื่องจากมีข้อจำกัดหลาย ๆ ประการกำกับอยู่ก็ได้ ซึ่งก็อาจทำให้ผู้มีอำนาจและ

บุคคลต่าง ๆ มองไปได้ว่า เป็นการหมิ่นประมาทและล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เป็นการกระทำที่ไม่รับผิดชอบต่อสาธารณชน แต่สุดท้ายก็ยังไม่มีการสามารถ กำหนดให้ตรงกันได้ ระหว่างขอบเขตของความรับผิดชอบต่อตามทฤษฎีของรัฐ หรือผู้มีอำนาจ กับขอบเขตของความรับผิดชอบต่อ ตามทฤษฎีของนักหนังสือพิมพ์